

Zadání pro výběrový kurz mezinárodního práva veřejného
Ak. r. 2004-2005
PVP – Seminář mezinárodněprávní argumentace

Současný boj proti terorismu staví mezinárodní soudy i samotné mezinárodní právo veřejné před (staro)nové výzvy. Do popředí se tak dostává otázka, zda-li a do jaké míry mohou být v rámci boje s terorismem omezena lidská práva. Tento seminář má ale za cíl rozebrat na pozadí boje s terorismem pouze specifický aspekt tohoto komplexního problému, a to jednotlivé prameny mezinárodního práva a jejich vzájemné vztahy, popř. vztahy s jinými právními systémy. Tomu odpovídají i níže položené otázky. Pro účely tohoto semináře prosím ponechte stranou procesní aspekty řízení před ESD či detailní rozbor primárních pramenů práva ES/EU (to platí i pro povinnou literaturu). Pokud Vám z jakéhokoliv důvodu nezbyde čas na prostudování veškeré povinné literatury, přečtěte si prosím alespoň článek pana Pomahače (nebo pana Zbírala) a kapitolu o kogentních normách v učebnici prof. Malenovského.

Situace: V prosinci roku 2000 přijala Rada bezpečnosti OSN rezoluci č. 1333, která nařizovala Talibanu, aby přestal na území Afghánistánu poskytovat útočiště a výcvik mezinárodním teroristům a jejich organizacím a aby vydal Usámu bin Ládina. RB OSN rovněž pověřila svůj Výbor pro sankce, aby na základě informací sdělených členskými státy OSN a regionálními organizacemi zpracoval seznam jednotlivců a subjektů spojených s Usámou bin Ládinem a organizací Al-Kajdá. Tento seznam byl pravidelně aktualizován dodatky Výboru pro sankce RB OSN. Touto procedurou se na seznam ve dnech 19.10.2001 a 9.11.2001 dostala i právnická osoba Barakaat International Foundation a taktéž dvě fyzické osoby – Ali Yusuf Ahmed a Al-Qadi.

Rada EU implementovala rezoluci č. 1333 do společného postoje č. 2001/154 a do nařízení č. 467/2001, kterým se mj. rozšiřuje zmrazení prostředků a jiných finančních zdrojů afghánského Talibanu. Barakaat International Foundation, Ali Yusuf Ahmed a Al-Qadi byli do přílohy nařízení č. 467/2001 doplněni nařízením Komise č. 2062/2001. Dne 27.5.2002 přijala Rada EU nařízení č. 881/2002 zavedení některých zvláštních omezujících opatření namířených proti některým osobám a subjektům spojených s Usámou bin Ládinem, sítí Al-Kajdá a Talibanem. Na základě čl. 2 tohoto nařízení se všechny prostředky a hospodářské zdroje, které patří fyzické nebo právnické osobě, skupině nebo subjektu určenému Výborem pro sankce RB OSN, zmrazují.

Pan *Ali Yusuf* a další dotčené subjekty podali návrh na zrušení nařízení Rady EU č. 881/2002 (zjednodušeno). SPS však žalobu zamítl.

Obdobným problémem se zmrazením majetku na základě rezoluce RB OSN, tentokrát v souvislosti s konfliktem v bývalé Jugoslávii, se zabýval ESD i ESLP ve věci *Bosphorus Airways*. Stěžovatelce, turecké charterové letecké společnosti, irské úřady zabavily v květnu 1993 letadlo, které měla pronajato od Jugoslávských aerolinií. Stalo se tak při jeho technické převímce, kterou prováděla irská společnost TEAM Aer Lingus, plně vlastněná státem. Letadlo bylo zabaveno na základě nařízení č. 990/93 Rady ES, kterým byly do komunitárního práva implementovány sankce RB OSN (rezoluce č. 820/1993) vůči tehdejší Federativní republice Jugoslávie. Stěžovatelka poté v Irsku iniciovala soudní řízení, které bylo zpočátku úspěšné. Soud první instance dal stěžovatelce za pravdu, že se předmětné nařízení na ni nevztahuje. Odvolací soud však vznesl předběžnou otázku k ESD, který potvrdil, že nařízení č. 990/93 je v dané věci aplikovatelné.

Stěžovatelka se posléze obrátila na ESLP, kde namítala, že Irsko porušilo její právo na pokojné užívání majetku (čl. 1 Protokolu č. 1), neboť po dobu tří let nemohla pronajaté letadlo využívat. Velký senát ESLP však dospěl k závěru, že právo na pokojné užívání majetku porušeno nebylo.

Posledním důležitým sporem, který se týkal antiteroristických opatření přijatých v rámci Společné zahraniční a bezpečnostní politiky EU (tzv. 2. pilíř) bylo rozhodnutí ESLP o přijatelnosti ve věci *SEGI a další v. 15 členských států EU*. Stěžovatelem bylo baskické mládežnické sdružení *SEGI*, ke kterému se připojila nezisková organizace *Gestoras Pro-Amnistía*, zabývající se ochranou lidských práv v Baskicku. Obě sdružení se kvůli jejich údajnému napojení na baskickou teroristickou organizaci ETA objevily na seznamu teroristických organizací ve dvou Společných postojích EU o boji proti terorismu (společné postoje č. 2001/930 a 2001/931). S odkazem na tyto dva postoje vydal španělský soud předběžné opatření na pozastavení činnosti obou spolků a zmražení jejich kont, a uvalil vazbu na její čelní představitele. Obě organizace se posléze obrátily na ESLP namítající porušení čl. 6 (právo na spravedlivý proces), 8 (právo na soukromý život), 10 (svoboda projevu), 11 (svoboda sdružování) a 13 (právo na účinný opravný prostředek) Úmluvy a čl. 1 Protokolu č. 1 (právo na pokojné užívání majetku). Stěžovatelé uváděli, že akty přijaté v rámci 2. pilíře EU jsou vyloučeny z přezkumu ESD, a tudíž jsou v rámci EU zbaveny jakéhokoliv prostředku nápravy. Stížnost byla nakonec prohlášena za nepřijatelnou, byť z jiného důvodu. ESLP konstatoval, že stěžovatelé nejsou „obětmi“ ve smyslu čl. 34 Úmluvy, neboť oba Společné postoje pouze podněcují členské státy ke vzájemné spolupráci, v žádném případě nerozšiřují pravomoc EU, a stěžovatelé jimi tudíž nejsou přímo dotčeni.

Otázky:

- 1) Jaké znáte prameny mezinárodního práva veřejného?
 - a. Co je to *ius cogens* a které normy lze pod něj podřadit?
 - b. Jak je definováno *ius cogens* ve Viedeňské úmluvě o smluvním právu (1969)?
 - c. Jaký je rozdíl mezi obyčejovým právem a *ius cogens*?
 - d. Jaký má postavení Charta OSN vůči ostatním mezinárodněprávním smluvním závazkům?
 - e. Existuje v mezinárodním právu hierarchie jeho pramenů?
- 2) Jaký je vztah práva ES/EU k mezinárodního právu veřejnému?
 - a. Jak se vyjádřil k tomuto vztahu ESD ve věci T-306/01 *Ali Yusuf*?
 - b. Je ESD oprávněn přezkoumávat rezoluce Rady bezpečnosti OSN? Je takto oprávněn nějaký jiný orgán? Mohl by tak učinit například Ústavní soud ČR (princip „*Solange*“)?
 - c. Z jakého důvodu se ESD ve věci T-306/01 *Ali Yusuf* odvolával na doktrínu soudní imunity (imunity státu)?
 - d. Má jednotlivec přístup k MSD, ESD a/nebo ESLP?
- 3) Jaký je vztah práva ES/EU, a potažmo ESD, k Evropské úmluvě o lidských právech, a potažmo k ESLP?
 - a. Jak se vyjádřil ESLP ve věci *SEGI*?
 - b. K jakému závěru došel ESLP ve věci *Bosphorus Airways*?
 - c. Souhlasíte s testem „zjevné nedostatečnosti“?
- 4) Posuďte, jaké má pan *Ali Yusuf* další možnosti nápravy?
 - a. Může se pan *Ali Yusuf* odvolat od SPS k ESD?
 - b. Může pan *Ali Yusuf* namítat porušení svých práv před ESLP či před MSD a za jakých podmínek?

Povinná literatura:

- 1) MALENOVSKÝ, J.: *Mezinárodní právo veřejné*. 4. vydání, Brno, Doplněk, 2004, str. 147-171 a 199-205 (POZOR – v obsahu je špatné číslování stránek – řiďte se skutečným číslováním).
- 2) KOSAŘ, D.: Co si myslí štrasburský soud o lucemburských institucích? *Právní rozhledy*, č. 4/2006, str. 137-139 (bod IV. kauza *SEGI* a bod V. kauza *Bosphorus Airways*).
- 3) POMAHAČ, R.: Evropský soudní dvůr: Meze soudního přezkumu provádění rezolucí Rady bezpečnosti. *Právní rozhledy*, č. 3/2006, str. 118-122.
- 4) ZBÍRAL, R.: Světový boj proti terorismu a základní práva chráněná komunitárním právem: rozpor či soulad? *Jurisprudence*, č. 8/2005, str. 40-45.
- 5) Charta OSN, zejm. čl. 103.
- 6) Vídeňská úmluva o smluvním právu (1969), vyhláška MZV č. 15/1988 Sb., zejm. čl. 2 a 53.
- 7) Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod (1950), vyhláška MZV č. 209/1992 Sb.

Doporučená literatura:

- 1) BOBEK, M.: Evropský soud pro lidská práva: Ochrana základních práv v komunitárním právu je „srovnatelná“ s ochranou poskytovanou systémem Evropské Úmluvy. *Soudní rozhledy*, č. 1/2006, str. 36-40.
- 2) ČEPELKA, Č., ŠTURMA, P.: *Mezinárodní právo veřejné*, Praha, Eurolex Bohemia, 2003, str. 136-138.
- 3) SEIDL-HOHENWELDERN, I.: *Mezinárodní právo veřejné*. Praha, Codex Bohemia, 1999, str. 84 (marg. 395-397); a str. 108-111 (marg. 523-536).
- 4) Rozsudky SPS ve věci *Ali Yusuf* a ESD ve věci *Bosphorus Airways*.
- 5) Rozhodnutí ESLP ve věci *SEGI* a *Bosphorus Airways*.